

KISS ERNŐ
ELŐJÁTÉK A LEAR KIRÁLYHOZ
Iván Sára vígoperájának ősbemutatója
a kecskeméti Katona József Nemzeti Színházban

Túlzásnak tűnhet, de korántsem az: Iván Sára vígoperájának bemutatójával új fejezet kezdődött a magyar operatörténetben. A fiatal zeneszerzőnő 17 évesen robbant be a magyar színházi életbe, amikor a Szegedi Nemzeti Színházban nagy sikerrel bemutatták Ez történt Bécsben c. operettjét. Először operaszakon tanult a szegedi zeneművészeti karon; közben egyre erősödött benne a késztetés: zeneszerző akar lenni. A budapesti zeneakadémiára nem vették fel, viszont Olaszországba, Bolzanoba igen, a Claudio Monteverdi Conservatorióra, ahol nagyon jó tanárra akadt; ahogyan ő maga nyilatkozott: „nem betörni akart, hanem inkább rávezetett dolgokra, hagyta, hogy sok mindenre én jöjjek rá.”. Bolzano után Stockholm következett, ezután kapott szerződést a kecskeméti Katona József Színházba, ahol karmesterként és zeneszerzőként dolgozik. Az operairás gondolatát Károly Katalin, a színház zenei vezetője vetette fel. Nagyon jó alapanyagra találtak Molnár Ferenc Előjáték a Lear királyhoz c. egyfelvonásosában, melyet azonban Perczel Enikővel, a libretto írójával alaposan átformáltak. Mindkettőjükön, de főleg Iván Sárán múlt, hogy valódi operát hoztak létre, még hozzá kortárs operát. Remek dramaturgiai megoldás a központi szereplőről, Bánáti Kálmánról készített videoklip-sorozat, általában a darab bevezető jelenete Bánáti viharos megérkezéséig. Igazi kortárs megoldás, hogy porszívózással, tehát porszívóhanggal indul az opera (a konkrét zene a XX. század egyik jeles zenei találmánya volt: a különféle, nem utolsósorban elektromos eszközökkel, tárgyakkal történő zenélés alkalmazásával remekművek is születtek).

Iván Sára

Iván Sára egyik nyilatkozatában elmondta, hogyan törekedett arra, hogy a porszívó frekvenciája illeszkedjen a zenekaréhoz. Az Előjáték izgalmasan végigkomponált, rendkívül dinamikus opera: a 85 perces darab soha nem áll meg, miközben nem hiányoznak belőle a klasszikus operai elemek sem: egymást követik a szebbnél szebb áriák, kettősök, együttesek. Végig érződik, hogy Iván Sára mind az opera műfajában, mind a zenekari hangzás, s mind az énektechnika terén tökéletes tudás birtokában van, mindemellett invenciózus alkotó. A szükséges és ezért elkerülhetetlen zenei idézetek csak a bevezető jelenet során hallhatók, amint a cselekmény elindul, Iván Sára saját zenéjét hallhatjuk, egyedi hangzásokkal, kortárs dallamokkal, harmóniákkal, formálással, melyben még véletlenül sincsenek áthallások; s ez a zene tökéletesen befogadható mindenki számára.

A libretto minden opera élete és halála (számos jeles zeneszerző operája örökös végzetét jelentette a rossz librettó, amikor hiába szép a zenei anyag, de a darab nézhetetlen a rossz szövegkönyv miatt). Perczel Enikő a lehető legideálisabb szövegkönyvíró: alkalmazza a zseniális Molnár mondatait, melyekhez bátran válogatott más Molnár-művekből is, azonban bátran írt új szövegeket, változtatott, frissített az eredeti darabon, kiválóan együttműködve a zeneszerzővel.

Fantasztikus munkát végzett a rendező, Kovács Lehel, tökéletesen érezhető „együtt-lélegzése” az operaalkotó párossal. A cselekménnyel, a színészekkel, a zenével teljes az összhang, mindig, mindenki éppen ott van és azt teszi, ahol és amit kell. A látványhoz természetesen Molnár Anna, a díszlettervező kreativitása is szükséges volt: Lear király fehérszörös trónusa az első pillanatban

magára vonja a figyelmet (fölötte felirat: REAL – azaz valóság...), ehhez kapcsolódik Lear-Bánáti szőrös palástja – a jelmezeket kiválóan eltalálta Pirityi Emese, a tervező, együtt látjuk a Lear király-drámához már beöltözött, de részben modernizált változatban játszó színészeket, a színházi munkatársakat és a botrányosan betörő civileket.

Mert hiszen mi másról szólhatna ez az opera, mint a szerelemről, a színházban lévő színházról, s a mindebben folyvást jelenlévő huncutságokról? Bánáti igazi nőfaló sztárszínész, akit in flagranti ér dr. Ernő Géza saját feleségével, aki a tettenérés után revolverrel akar bosszút állni Bánátin – aki egyébként már füttyül alkalmi szeretőjére, akivel nagyon együtt találták, két menekülés között már a Cordéliát alakító színésznőnek csapja a szelet. A már-már tragikomédiába forduló történet egy ügyes hazugság révén jóra fordul, hogy aztán együtt ünnepeljen a teljes társulat a hívatlan vendégekkel.

A kecskeméti Katona József Színház nagy bravúrt hajtott végre Iván Sára operájának bemutatásával: kiváló társulatában mindenki tud énekelni. E tudásra szükség is volt, hiszen igényesen megírt szerepekben játszanak-énekelnek a művészek. Itt kell megemlíteni a színház elsőrangú zenekarát: a komponista által adott feladatokat könnyedén és maradéktalanul hajtják végre.

Előjáték a Lear királyhoz – duett
Mátyási Áron (Sommer, fodrász) és Bognár Szabolcs (Bánáti)

Előjáték a Lear Királyhoz – jelenet

Monos M. Franciska (Ügyelő), Töttös Roland (Dr. Ernő Géza), Laczák Boglárka (Helén, Dr. Ernő Géza felesége), Bognár Szabolcs (Bánáti), Kristóf István (Almády), Puskás Gyula (Bolond a Lear királyból), Csereklyei Andrea (Takarítónő), a háttérben a zenekar, jobbra: Iván Sára

Előjáték a Lear királyhoz Összkép a tapsrendben

A központi szereplő Bánáti Kálmán: körülötte forog a színpad, őt szolgálja, segíti és támadja mindenki. Bognár Szabolcs kiváló énekes, nagyszerűen jeleníti meg a közkedvelt és mozgalmas életű színészt. Érdekes figura Kristóf István, aki a Lear királyban a Burgundi fejedelmet alakítja majd, s aki a Bánáti mellett háttérbe szorult színész, Almády. Örömmel fedeztünk fel egy vezető szegedi tenoristát és egy volt szegedi mezzoszopránt. Töttös Roland jelenleg a szegedi színház első tenoristája, aki egymás után vitte sikerre a nagy tenorhősöket: Des Grieux-t, Pinkertont, Taminót; most – számunkra – teljesen új szerepkörben, a

halálosan féltékeny, bosszúszomjas dr. Ernő Géza szerepében láthatjuk–hallhatjuk, melyben éppolyan kiváló, mint szegedi szerepeiben, mintha virtuóz énekesi anyagát szárnyaló tenorjára írták volna. Laczák Boglárka, aki nem kicsit hiányzik a szegedi operatársulattól néhány éve, váratlan poénként jelenik meg a darabban, mint Helén, dr. Ernő Géza felesége, hogy próbálja (volt) szeretőjét menteni; vagány kikapós asszony, aki flegmán követi és csillapítja őriöngő férjét. Perczel Enikő és Iván Sára „találmánya” a Molnár-darabban még hangsúlytalan Takarítónő (porszívójával ő indítja az előadást...), akit a többszörösen díjazott, számos szerepben sikert aratott Csereklyei Andrea alakít, szép áriáival remek karakterként jelenik meg előttünk, mint aki minden más szereplőnél többet tud a színházról és a történet háttéréről. De valamennyi szereplő remek volt, zeneileg és a színészi alakításokat tekintve egyaránt: Schupp Gabriella (Somogyi asszisztens), Kelemen Örs (Dr. Kiss Ervin), Monos M. Franciska (Ügyelő), Mátyási Áron (Sommer, fodrász), Cselóczki Tamás (Díszítő), Mike-Nagy Kitti (Kellékes), Portás (Turjányi Mátyás), s nem utolsósorban a tényleges Lear király előadás két szereplője: Balázs Zsófia (Cordelia a Lear királyból) és az egészen virtuóz Puskás Gyula (Bolond a Lear királyból).

Csak superlatívusokkal dicsérhető teammunkával hozott létre előadást a kecskeméti Katona József Nemzeti Színház

S még egyszer Iván Sáráról: az opera megalkotását követően a lehető legintenzívebben vett részt karmesterként műve interpretálásában; a recensens éppen az általa vezényelt előadást láthatta: a zeneszerző, intenzív dirigálásával talán még fokozta a produkció szuggesztivitását.

Amelyben mégiscsak a zene legfontosabb: Iván Sára operája. Az ifjú zeneszerzőnő – akinek fényes és sikeres alkotói pályát jósolunk – remekművet alkotott, melyet érdemes lenne más – magyar és külföldi – operatársulatoknak is bemutatniuk (például szülővárosában, Szegeden...).